

Pálfy Márta Aliz: A nemzeti hovatartozás tükröződése diákokkal folytatott segítő kapcsolatban

„Az anyám kún volt, az apám félig székely,
félig román,vagy tán egészen az.
Anyám szájából édes volt az étel,
apám szájából szép volt az igaz.”
(József Attila: A Dunánál)

I. Nemzeti identitás kérdése: meghatározás

„A nemzeti identitás énrendszerünknek az az összetevője, amely a nemzeti – etnikai csoporthoz (kategóriához) való tartozás tudatából és élményéből származik, ennek minden értékelő és érzelmi mozzanatával, valamint viselkedési diszpozíciójával egyetemben.”

„... a nemzeti kisebbségekre nehezedő tartós nyomás, vagy diszkrimináció rendszerint fokozottan érzékennyé tesz a nemzeti-etnikai identitás kidolgozására, a megfelelő identitásmodellek elfogadására és beépítésére.”(Pataki F. 1982: 3,7 Az én és a társadalmi azonosságtudat.)

II. Az erdélyi magyarok identitástudata

(Gereben Ferenc - Tomka Miklós kutatása nyomán)

1998-ban a budapesti Kerkai Jenő Egyházzociológiai Intézet, a Balázs Ferenc Intézet és az Erdélyi Társadalomkutató Műhely együttműködése keretén belül 949 fős reprezentatív kérdőíves felmérés készült a 18 éven felüli erdélyi lakosság körében.

Kutatott területek:

1. a nemzeti azonosságtudat alkotóelemei,
2. nyelvhasználati és művelődési szokások
3. a történelmi tudat és a nemzeti önkép megjelenési formái
4. a valláshoz- hithez való kapcsolat.

A kutatás következtetései:

- A nemzeti azonosságtudat 3 fő elemből építkezik:
 - az anyanyelvre, magyar nyelvű iskolázottságra, hagyományra, történelmi múltra, szokásokra, vagyis a szellemi kultúra értékeire építő elemek,
 - a pozitív érzelmeken alapuló, emocionális elemek,

- a sajátos értékeket megőrizni, védeni, átörökíteni akaró, morális töltésű elemek “cselekvéses vállalás,
- Az iskolázottság mértéke jelentősen befolyásolja a nemzeti azonosságtudat mértékét, a legtudatosabb, a nemzeti identitását cselekvően vállaló kategória az értelmiséghez kapcsolódik.
- A társadalmi munkamegosztásban betöltött státusz alapján: az értelmiséget képviselő réteg nemzeti azonosságtudatára az aktivitással egybekötött vállalás, a szakmunkás, ill. a szakképzetlen munkások rétegére az emocionális nemzeti identitás elemei jellemzőek.
- A még tanuló státuszban lévő alanyok tartózkodtak a válaszdástól.
- Életkori meghatározók: a fiatal felnőttekre (18-30) jellemző a válaszdás előli kitérés, vagy a kulturális töltéssel rendelkező válaszok, az aktív középkor (30-60 év) az aktív, tudatos nemzeti identitás vállalása, 60 év felett emocionális attitűd.

“A nemzeti identitástudat nem valamiféle külsődleges dísz, hanem szerves tartozéka az emberi személyiség értékvilágának és kulturális beállítottságának, olyan érték, amelyet –különösen a kisebbségi helyzetben- épp a tanultabb rétegek igényelnek és tudatosítanak a leginkább.”

1. Nyelvhasználati szokásokra utaló következtetések:

- a megkérdezettek 98% vallotta a magyar nyelvet anyanyelvének, a fennmaradó kis hányad magyar-román kettős anyanyelvűségről, ill. más anyanyelvről ad számot.
- 55% végezte iskolai tanulmányait magyar nyelven, egyhuszada tanult a többségi nemzet nyelvén.
- az anyanyelv használatának területi megoszlása: elsősorban a család (96,2%), baráti kör (83,4%), munkahely (51,2%), üzlet, piac (43,6%), hivatal (23,6%) (tájégségként változnak az arányok).

III. Az asszimiláció jelensége (Benedek Gyula felmérései nyomán)

Meghatározás

A rendszerint többségi nép azon képessége, hogy magába fogadja, a maga képére alakítsa át a rendszerint kisebbségi státuszban lévő, vele együtt élő népet. Az asszimiláció kölcsönös lehet, a kisebbség is magába olvasztja a többséget, még ha kis mértékben is.

1. Az asszimiláció okai :

- vegyes házasság (az 1992-es népszámlálás szerint 105.818 olyan házasság, amelyben az egyik fél magyar, a másik fél más nem magyar származású).
- a nyelvvesztés,
- az iskolaválasztás.

III. Nemzeti hovatartozás tükröződése a segítő kapcsolatban

1. A segítő kapcsolat kialakulásának kérdései

- vélt és valós probléma
- tünetek

2. A kétnyelvű családból származó kliens nyelvhasználatának jellemzői:

- nyelvváltás
- nyelvkeverés
- fordított szórend, tükörfordítás használat

Példa

“Hm, volt, de *n-am putut finaliza niciodată* (soha nem tudtuk befejezni). Nézi örökké minden szavamat, mit ejtek ki a számból, s az úgy idegesít. És volt ez a *prost obicei* (rossz szokás), míg apum nem szólt.” (14 éves lány kliens)

3. Iskolaválasztás, a tanyelv megválasztása a kétnyelvű családból származó diákok esetében:

Példa

Kliens: ”anyu úgy döntött, hogy ötödiktől megyek a Mikesbe, hogy egy magyar iskolába is tanuljak. Jött egy barátnője, egy tanítónéni, magyar, és mondta, hogy tőle majd megtanulok. De először búsultam, mert nem akarom itthagyni az iskolát, nem azért mert na, most VIII-ig itt maradhatok, hanem azért mert sok barátom itt van.

Anyu mondta, hogy keresek az osztályból egy barátot, de ha úgy ismerné a gyerekeket mint én, tudná mit mondok

Segítő: Anyu azt szeretné, hogy mennyjél át a Mikesbe, egy magyar líceumba, ill. gimnáziumba.

Kliens: Igen. Az ötödiket már magyar iskolában fogom tölteni...Anyunak nem tetszik ez a kultúra, a román kultúra..., nekem azt mondta. Aztán én nem tudom mi.....Az is baj, hogy én aligha tudok olvasni. Szóval a betűket tudom, csak nem tudok jól olvasni vagy írni. Például ha a k betűnél vagyok, akkor mindig c-t írok. Vagy, ha mondjuk ly- van akkor elkeverem. Az y-t a betű elé teszem, vagy, ha olyan van, hogy, sz-... Szóval attól félek, hogy nem fog menni jól, az is lehet, hogy az osztályunkban a legrosszabb leszek.

Segítő: Tehát attól félsz, hogy ott majd magyarul kell beszélni, magyarul kell írni, olvasni. Úgy érzed ez nem megy neked kellőképp.

Kliens: Igen. Hát, még tanulatom, hat hónap. Hogyhívják, majd magánórákon, anyu kifizeti a magánórákat. Mondta egyszer, hogy ott jobb lesz. Mondta, hogy inkább legyek utolsó egy jó osztályban mint első egy rosszban. Megértettem mit akart mondani. De megtanulom-e olyan hamar ezt az egészet? Hogy jól írok, hogy jól olvassak. Biztos megtudom, de az írás, az olvasás katasztrófa. Mint egy kezdő, egy elsős...” (Kliens: 10 éves, román tannyelvű tagozaton tanul.)

4. Alakuló nemzeti hovatartozás:

Példa

„Apu kár, hogy nem tud itt dolgozni, itt Sz-n, mert török. Észreveszik, hogy török... Kár, hogy töröknek születtem meg, de azért nem kár, hogy apu török.(...) Jó lenne magyar lenni. Tényleg. Azt gondoltam el, hogyha magyar vagyok, apukám is magyar lesz, és nem kell kérdezzem anyukától azokat a törököket amit én nem értek. Török szavakat. (Török szavakat kezd felsorolni).” (9 éves kliens.)

5. Névválasztás, névhasználat jellemzői a vegyes házasságból származó klienseknél:

- vezetéknév utal a férj nemzetiségére,
- keresztnév: két nevet választanak ill. olyan keresztnévet, amely előfordul egyaránt a magyar és a román nyelvben,
- melyik nevet használja a kliens (a névváltás kérdései)

Példa

“Én amikor születtem, akkor a megyéket újraosztották, és nem tudom mi, s akkor odakerültünk, hogy nekünk, a gyermekeknek románul írták, a szülőknek, a nagyszülőknek magyarul.” (36 éves kliens)

6. Vegyes házasságból származó diákok az osztályközösségben:

- beilleszkedés
- nyelvhasználat

7. A kétnyelvűség pozitívumai:

- védő funkció
- fokozottabb nyelvi érzékenység
- barátsággkötés

„Önmagával csak akkor lehet azonos valaki, ha személyes múltját is fel tudja dolgozni, ha elhelyezi magát a családban, a szülő és testvércapcsolatokban, a rokonsághoz való viszonyban, a családtörténetben és a társadalmi rétegben, valamint régióban, amiben él.”(Buda Béla, 1994, 79 Mentálhigiéné)